

II. Ünite: KÜLTÜR ve MİRAS

İNSANI YAŞAT KI DEVLET YAŞASIN

Kayılar Söğüt'te

- Şeyh Edebalî'nin Osman Gazi'ye nasihatinde adalet ve hoşgörü (İstimalet Politikası) tavsiyesinde bulunmuştur.
- İstimalet politikasının (adalet ve hoşgörü) aşamaları;
 - ① fetih öncesi hazırlık
 - ② fetih sonrası halkın alıştırılması
 - ③ adil yönetim anlayışı
 - ④ halka tanınan din, dil ve kültürel özgürlükler
- Osmanlı tarihçisi Aşıkpaşazade fetihlerin kalıcı olmasında;
 - abdalân-ı rum (dervişler)
 - ahiyan-ı rum (ahiler = esnaf ve zanaatkarlar)
 - baciyan-ı rum (kadınlar)
 - gaziyan-ı rum (gaziler ve alpler)
 büyük katkısı olduğundan bahseder.

Fetih ve Fatih: Fatih Sultan Mehmet Dönemi

- İstanbul'un Fethinin Nedenleri:
 - İstanbul'un jeopolitik konumu
 - Osmanlı'nın Anadolu ve Balkan seferleri sırasında Bizans'ın tehdit oluşturmaları
 - İstanbul'un, Anadolu ve Rumeli arasındaki toprak bütünlüğünü bozması
 - İstanbul'un Karadeniz ve Akdeniz ticaret yolları üzerinde bulunması
 - Bizans'ın haçlıları, Osmanlı şehzadelerini ve Anadolu beyliklerini Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtması
 - Peygamber Efendimizin İstanbul'un fethini müjdelemesi
- Fetih İçin Yapılan Hazırlıklar:
 - Bizans'a denizlerden gelecek yardımları önlemek amacıyla Rumeli Hisarı yaptırıldı.
 - İstanbul'u denizden de kuşatmak için donanma hazırlandı.
 - Surları yıkabilecek Şahi adı verilen toplar döküldü.
- Bizans'ın Aldığı Önemler:
 - Denizde de yanabilen Grejuva ateşi hazırlandı.
 - Haliç'in ağzı zincirlerle kapatıldı.
 - Avrupa'dan yardım istedi.

- İstanbul 6 Nisan 1453'de kuşatıldı ve 29 Mayıs 1453 fethedildi.
- Fethin Türk Tarihi Açısından Sonuçları:
 - Osmanlı Devleti'nin yükselme devri başladı.
 - Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü sağlandı.
 - ★ Boğazlar ve Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan ticaret yolları (İpek Yolu) Osmanlı denetimine geçti.
 - İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti oldu.
- Fethin Dünya Tarihi Açısından Sonuçları:
 - Bin yıldan fazla hüküm süren Bizans İmparatorluğu (Doğu Roma) tarih sahnesinden çekildi.
 - Orta Çağ sona erdi, Yeni Çağ başladı.
 - ★ Topun surları yıkabileceği anlaşıldı ve feodalite (derebeylik) yıkılırken merkezi krallıklar güçlendi.
 - ★ Fetihten sonra İtalya'ya giden Bizanslı bilginler Rönesans hareketlerinin başlamasında etkili oldular.
 - ★ İpek yolu, Osmanlı denetimine geçti. Bu durum Avrupa'da Coğrafi keşiflerin başlamasında etkili oldu.

Not. Fatih Sultan Mehmet, Ortodoksları himaye altına almakla:

- Avrupa'da Osmanlıya karşı Hristiyan birliğinin kurulmasını engellemeyi
 - Ortodoksları kontrol altına almayı
 - Ortodoksların desteğini kazanmayı
 - İslam dininin hoşgörüsünü göstermeyi amaçlamıştır.
- Fetihten sonra İstanbul'da; Topkapı Sarayı, Fatih Camii, Kapalıçarşı ve Sahn-ı Seman Medreseleri inşa edildi.
 - Böylece İstanbul'un;
 - Bayındır hale gelmesinde
 - Türk-İslam şehri haline gelmesinde
 - Bilim, ticaret ve kültür merkezi haline gelmesinde katkıda bulunmuştur.
 - Fatih döneminde diğer gelişmeler;
 - Balkanların fethi tamamlandı. (Eflak, Boğdan, Bosna-Hersek fethedildi)
 - Mora ve Ege adaları fethedildi.
 - ★ Karadeniz Türk gölü haline geldi. (Trabzon ve Kırım'ın fethi ile)

Doğunun Fatihî: Yavuz Sultan Selim Dönemi

- 1514 Çaldıran Zaferi ile İran yenilgiye uğratılarak;
 - doğuda şii tehlikesi geçici olarak çözüldü.
- 1515 Turnadağ Savaşı ile Dulkadiroğulları'na son verildi;
 - Anadolu Türk siyasi birliği kesin olarak sağlandı.
- 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye Savaşlarıyla Memlük Devleti ortadan kaldırılarak;
 - Mısır fethedildi.
 - Halifelik Osmanlı Devleti'ne geçti.
 - Baharat yolu ve Akdeniz ticareti Osmanlı deneti-mine girdi.

Unvanı Kanun Olan Padişah: Kanunî Sulatan Süleyman Dönemi

- Denizlerde ve Avrupa'da Osmanlı'nın en parlak dönemidir.
- Belgrat'ın fethi ve Mohaç Meydan Savaşı (1526) ile Macaristan Osmanlı egemenliğine girdi ve Orta Avrupa'da Osmanlı hâkimiyeti kuruldu.
- Osmanlı-Avusturya mücadelelerinde Osmanlı Devleti I. Viyana kuşatmasını gerçekleştirdi.
- Kuşatma sonrası Avusturya ile imzalanan 1533 İstanbul Antlaşması ile;
 - Avusturya Arşidükası (kralı) Osmanlı Sadrazamına denk sayılmış (Avusturya'ya siyasi üstünlük kuruldu.)
 - ★ Avrupa'da Osmanlı ilerleyişine karşı kurulabilecek bir Hristiyan (haçlı) birliğini engellemek için; Fransa'ya ticari ve hukuki ayrıcalıklar içeren **Kapitülasyonlar** verildi.

Kanuni Sultan Süleyman'dan Sonra Osmanlı:

- Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesi 1683 II. Viyana Kuşatmasına kadar sürmüştür.
 - Sınırlar Avrupa'da Lehistan'a (Polonya'ya), Afrika'da ise Fas'a ulaşmıştır.
 - Devletin sınırları genişleyerek üç kıtada hâkimiyet kuruldu.
- Fakat 17. yüzyılda Osmanlı'da ordu bozulmuş, bilimsel çalışmalar ve eğitim çağı gerisinde kalmıştır.

Denizlerde Fetihler

- Osman Bey döneminde Karasi Beyliği'nin alınması ile donanmanın temelleri atıldı.
- Yıldırım Bayezit döneminde Gelibolu'da ilk tersane kuruldu.
- Çelebi Mehmet döneminde Cenevizlilerle ilk deniz savaşı yapıldı.
- Fatih döneminde;
 - ★ Kırımın fethiyle Karadeniz Türk gölü haline gelmiş
 - Ege adalarında hâkimiyet kurulmuş
 - Venedik donanmasına üstünlük sağlanmıştır.
- Türk denizciliğinde en parlak dönem Kanuni Sultan Süleyman döneminde Kaptan-ı Derya "Barbaros Hayrettin Paşa (Hızır Reis)" ile başlamıştır.
 - ★ Bu dönemde Andrea Dorya komutasındaki haçlı donanması **Preveze Deniz Savaşı** ile mağlup edildi ve "Akdeniz Türk gölü" haline geldi.
- Avrupa'da gerçekleştirilen coğrafi keşiflerin olumsuz etkisini yok etmek için düzenlenen Hint Deniz Seferlerinde istenilen başarı elde edilemedi. Başarısızlığın temelinde ise;
 - Seferlere gereken önemin verilmemesi
 - Türk gemilerinin okyanus dalgalarına dayanıksız olması etkili olmuştur.
- Kanuniden sonra, II. Selim döneminde Sokullu Mehmet Paşa ise;
 - **Kıbrıs** fethedilerek Akdeniz ticaretinde ve Doğu Akdeniz'de Türk hâkimiyeti güçlendirildi.
- Kıbrıs'ın öcünü almak isteyen haçlı donanması 1571'de Osmanlı donanmasını **İnebahtı**'da yakmıştır.
- Savaş sonrası İstanbul'a gelen Venedik elçisine Sokullu Mehmet Paşa'nın şu sözü Osmanlı donanmasının gücünü anlatmıştır.
 - ★ "Biz sizden Kıbrıs'ı alarak kolunuzu kestik; siz ise donanmamızı yakarak sakalımızı tıraş ettiniz. Kesilen kol geri gelmez fakat tıraş edilen sakal daha gür çıkar."
- Osmanlı donanması zamanla güç kaybetmiş nitekim Ruslar tarafından;
 - 1774'de Çeşme'de, 1827'de Navarin'de ve 1853'de Sinop'ta donanmamız yakılmıştır.

Osmanlı'da Millet Sistemi

- Osmanlı çok uluslu (çok kültürlü) bir yapıya sahipti.
 - Osmanlının bu yapısı "ebru sanatı"na benzetebiliriz. (farklı renklerin uyumu)
- Osmanlı Devleti'nde devlet ile vatandaşlar arasındaki ilişkilerde etnik köken ya da ırk değil din esas alınmıştır.
 - Osmanlı toplumunu oluşturan iki temel unsur Müslüman olanlar ve Müslüman olmayanlar (gayrimüslimler) olmuştur.
- Osmanlı "Millet Sistemi"nde her bir vatandaşın mensubu olduğu milleti ve o milletin dinî liderini muhatap almıştır.
 - Eğitim, din, hukuk ve sosyal hizmetler gibi hizmetlerde dinî topluluklar birer aracı ve kolaylaştırıcı olarak kullanılmıştır.
 - Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra Ortodoks Patriği ataması ve Ortodoks'lara içişlerinde ve dinî konularda geniş özerklik vermesi bu sistemin ilk uygulamalarından birisidir.